گفت‌وگو

ورود سازمان بازرسی به پرونده سقط جنین

با این‌که درباره سقط جنین در کشورمان اطلاعات و آمارها به‌شدت مخدوش است و سقط جنین‌های زیرزمینی هر روز و هر ساعت، آزادانه انجام می‌شود، اما سازمان بازرسی کل کشور قصد کرده تا به این حوزه ورود کند و در راستای سیاست‌های کلی جمعیت، دست به عمل بزند. درباره برنامه‌های سازمان بازرسی کل کشور و آنچه که می‌خواهد برای رصد و کنترل سقط‌های غیرقانونی انجام دهد، با محمدسعید نوربخش، معاون بازرسی امور بهداشت و درمان این سازمان گفت‌وگو کرده‌ایم، مسؤولی که می‌گوید گزارش آنچه را که در این حوزه جمع‌آوری کرده‌اند، تا پایان سال نهایی خواهند کرد.

آمارهایی وجود دارد که از انجام ۲۵۰ تا ۶۰۰ هزار سقط جنین غیرقانونی در سال حکایت می‌کند. این آمارها تا چه حد قابل استناد و اعتنا است؟

با توجه به این‌که آمارها غیررسمی است و در این باره آمار متقن رسمی وجود ندارد، سازمان بازرسی کل کشور به عنوان مرجعی رسمی که براساس مستندات اقدام می‌کند، اظهارنظری در این باره ندارد.

سازمان بازرسی کل کشور چه برنامه‌ای برای رسیدگی به موضوع سقط جنین‌های غیرقانونی دارد؟

با توجه به ابلاغ سیاست‌های کلی جمعیت از سوی رهبر معظم انقلاب، سازمان بازرسی کل کشور در راستای نظارت بر این موضوع از سال گذشته ورود کرده است. در سیاست‌های کلی جمعیت، موضوعات کلانی از جمله مباحث اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و مسائل مرتبط با سلامت خانواده و مادر و نوزاد وجود دارد. یکی از زیرگروه‌های مرتبط با سلامت مادر و نوزاد، موضوع سقط جنین است. با توجه به این‌که ما بر اجرای این سیاست‌ها نظارت می‌کنیم، موضوع سقط جنین نیز از سال گذشته در مجموعه ما در حال بررسی است و گزارش آن تا پایان سال نهایی خواهد شد.

خبرهایی مبنی بر افزایش سقط جنین‌های غیرقانونی توسط برخی پزشکان و کلینیک‌ها وجود دارد. سازمان بازرسی به این موضوع ورود کرده است؟

برای نظارت بر این موضوع مسؤولان وزارت بهداشت از جمله معاونت‌های درمان و غذا و دارو به سازمان دعوت شده‌اند و با آنها وارد مذاکره شده‌ایم که براساس آن کارهایی برای کاهش سقط جنین چه در مراکز مجاز و چه مراکز غیرمجاز در دست اقدام است.

آیا الزامات یا نقایص قانونی در حوزه سقط جنین احصا شده است؟

از آنجایی که این موضوع جزو موارد درمانی و مرتبط با سلامت مادر و جنین و جلوگیری از عسر و حرج بعدی است، اگر از قانون تفسیر مناسب صورت بگیرد و قوانین موجود به‌خوبی اجرا شود، در زمینه اصلاح قانون اولویتی وجود ندارد.

نهادهای متولی رسیدگی به سقط جنین در مطب‌ها و کلینیک‌ها کیست؟ آیا عملکرد متولیان از سوی سازمان بازرسی بررسی شده است؟

معاونت درمان وزارت بهداشت و معاونت‌های درمان دانشگاه‌های علوم پزشکی سراسر کشور موظف هستند بر بیمارستان‌ها، درمانگاه‌ها و مطب‌ها نظارت داشته باشند. یکی از مباحثی که دنبال می‌کنیم و در حال بررسی هستیم، موضوع عملکرد همین معاونت‌هاست.

نظام پزشکی یا مرجع قضایی زمانی می‌توانند به موضوع سقط‌های غیرمجاز ورود کنند که شکایتی وجود داشته باشد. اگر شکایت وجود نداشته باشد، مسؤول نظارت بر این موضوع کیست؟

همان‌طور که گفتید نظام پزشکی و مراجع قضایی در صورت وجود شاکی به موضوع رسیدگی می‌کنند. اما در موضوع سقط جنین‌های شرعی، از آنجایی که غالبا هم پدر و هم مادر جنین راضی به انجام سقط هستند، شاکی وجود ندارد که مراجع قضایی و نظام پزشکی بخواهند ورود کنند. حتی در مورد سقط جنین‌های غیرشرعی نیز در اکثر موارد شاکی وجود ندارد و بنابراین، این مراجع نمی‌توانند ورود کنند مگر این‌که در بازرسی‌های دوره‌ای، معاونت درمان وزارتخانه یا دانشگاه‌های علوم پزشکی و یا طبق اطلاعات واصله به این موضوع ورود و در صورت اثبات برخورد کنند.

مسمومیت، قاتل ۱۱۰۰ ایرانی

در ششماهه نخست امسال، ۱۱۱۲ نفر در کشور براثر مسمومیت‌های مختلف جان خود را از دست داده‌اند. این رقم شامل مسمومیت با گاز منوکسیدکربن و مسمومیت با داروها و سموم است که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۲/۷ درصد بیشتر شده است. بر اساس اعلام پزشکی قانونی در این مدت از کل مرگ‌ومیر مسمومیت ۷۰۲ نفر مرد و ۴۱۰ نفر زن بودند درحالی‌که تعداد مردان فوت‌شده براثر مسمومیت در ششماهه نخست سال گذشته ۷۰۰ نفر و تعداد زنان ۳۸۳ نفر بوده است. /جام جم دیلی

۳ استان، رکورددار سکته مغزی

علیرضا مهدوی، معاون فنی مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر وزارت بهداشت با اشاره به وضعیت بروز سکته‌های مغزی در کشور گفت: استان‌های گلستان، البرز و چهارمحال و بختیاری بیشترین سهم را دارند. وی با اشاره به نقش فشارخون بالا در وقوع سکته‌های مغزی افزود: درصد شیوع این نوع سکته میان زنان و مردان چندان متفاوت نیست. همچنین شیوع این بیماری میان مناطق روستایی و شهری تفاوت چندانی ندارد، اما در مجموع شواهد نشان می‌دهد کسانی که وضعیت مالی بهتری دارند، کمتر دچار سکته مغزی می‌شوند. /ایسنا

طبق آمار وزارت بهداشت و درمان سالانه حدود ۳۰۰ تا ۵۰۰ هزار سقط جنین غیرقانونی در کشور انجام می‌شود

گزارش خبرنگار جام جم از مراکز غیرقانونی سقط جنین که به شکل آشکار در حال تبلیغات هستند

قاتلان اهلی

لیلا شوقی

جامعه

«پدر و مادرها، روزانه هزار جنین را می‌کشند»، این آمار را وزارت بهداشت و درمان داده و تایید کرده که سالانه ۳۰۰ تا ۵۰۰ هزار سقط جنین غیرقانونی در کشور انجام می‌شود. برخی آمار دیگر اما از ۲۵۰ تا ۶۰۰ هزار سقط جنین در سال حکایت دارد. هرچند به این آمارهای متفاوت نمی‌توان استناد کرد، اما کم نیستند کارشناسانی که از آمار بالای سقط جنین در کشور نگرانند، چراکه این روزها متخلفان خدمات سقط جنین، انتخاب‌های متفاوت ارائه می‌کنند و برای مشترهای ناآگاه‌شان بسته به وسع مالی آنها نسخه می‌پیچند. آن هم در مطب‌های شیک یا هرجا که مشتری مشخص کند. در تبلیغات آنها این جملات زیاد به چشم می‌خورد: سقط جنین زیر نظر پزشک متخصص و با تزریق پرستار حرفه‌ای در اتاق استریل شده. نگران‌کننده‌تر این‌که برخی از آنها ادعا می‌کنند این خدمات را در بیمارستان‌های کشور نیز ارائه می‌کنند.

رزازان: داروهای سقط جنینی که در شبکه‌های مجازی به فروش می‌رسند، تقلبی و قاچاق هستند و از نظر سازمان غذا و دارو غیرقابل مصرف‌اند

قانون چه می‌گوید؟

در ایران سقط جنین با مجوزهای قانونی باید انجام شود. طبق ماده ۶۲۲ قانون مجازات اسلامی، مصوب ۱۳۷۵، «هر کس عالما و عامدا به واسطه ضرب یا اذیت و آزار زن حامله، موجب سقط جنین وی شود، علاوه بر پرداخت دیه یا قصاص، حسب مورد به حبس از یک تا سه سال محکوم خواهد شد.» براساس ماده ۶۲۳ همین قانون هر شخی به واسطه دادن ادویه یا وسایل دیگری موجب سقط جنین زن شود، به شش ماه تا یک سال حبس محکوم می‌شود و اگر عالما و عامدا زن حامله‌ای را دلالت به استعمال ادویه یا وسایل دیگری کند که جنین وی سقط شود، به حبس از سه تا شش ماه محکوم خواهد شد؛ مگر این‌که ثابت شود این اقدام برای حفظ حیات مادر است و در هر مورد حکم به پرداخت دیه مطابق مقررات مربوط داده خواهد شد. در ماده ۶۲۴ همین قانون نیز آمده است: «اگر طبیب یا ماما یا داروفروش و اشخاصی که به عنوان طبابت یا مامایی یا جراحی یا داروفروشی اقدام می‌کنند، وسایل سقط جنین را فراهم سازند یا مباشرت به سقط جنین کنند، به حبس از دو تا پنج سال محکوم خواهند شد و حکم به پرداخت دیه مطابق مقررات مربوط صورت خواهد پذیرفت.»

در ایران اما سقط جنین فقط با شرایطی امکانپذیر است. یکی از آنها این است که بیماری جنین به علت عقب‌افتادگی یا ناقص‌الخلقه‌بودن باعث فشار بر مادر شود. یا این‌که روح در جنین دمیده نشده باشد؛ جنین کمتر از چهار ماه عمر داشته باشد و آخرین دلیل هم رضایت مادر است که برای نشان دادن رضایت، باید در پزشکی قانونی حاضر شده و فرم رضایت‌نامه را پر کند. در تمام اینها با حکم قضایی امکان سقط جنین وجود دارد. در غیر این صورت، دادستان کل به عنوان مدعی‌العموم علیه شخصی که سقط را انجام داده، وارد عمل می‌شود و شکایت می‌کند.

سقط در عطاری

یکی از راه‌های سقط جنین از دیرباز، روش‌های سنتی و استفاده از داروهای گیاهی است. داروهایی که حتی به عنوان مواد غذایی استفاده می‌شود. معروف‌ترین آنها همان ماده خوشرنگ و خوشبویی است که به برنج‌های ایرانی رنگ طلایی می‌دهد. در این میان اما عطارها هم داروهای گیاهی و ترکیبات خاص خود را دارند. داروهایی که شاید از ترکیب چند گیاه به وجود بیاید. عطاران به‌راحتی داروی گیاهی تجویز می‌کنند و به زنانی که می‌خواهند سقط کنند، می‌فروشند. برای رسیدن به این‌که چه گیاهانی برای سقط تجویز می‌شود به ۹-۸ عطاری سر زدیم. یکی دو صاحب عطاری با اخم و غضب، «نه» بلندی می‌گویند، اما عطاری‌هایی هم هستند که دوست دارند کار راه بیندازند و دوای درد بیمارشان را به دستش برسانند. معروف‌ترین ترکیبی که عطارها برای سقط به مراجعان شان می‌دهند، گیاه آتشین‌رنگ است. تجویز عطار برای زنانی که کمتر از دو ماه از سن بارداری‌شان می‌گذرد، همین میوه و برگی است که نامش درنهایت به «نج» ختم می‌شود. هزینه برای یک سیر از این میوه حدود ۱۵۰ هزار تومان است. ترکیبات قوی‌تری هم وجود دارد. ترکیباتی از چند گیاه که در گزارش بهتراست به نامشان اشاره‌ای نشود. ترکیب قوی که حدود ۱۲۰ تا ۲۰۰ هزار تومان هزینه دارد. عطارها برای زنانی که قصد سقط جنین دارند، تجویز عجیب و غریبی ندارند. آنها محلول را برایشان می‌پیچند و تأکید می‌کنند که هر چه هفته کمتر باشد، اثر محلول هم قوی‌تر خواهد شد.

ارسال داروی سقط با پیک

قرص‌های سقط جنین متنوع است. شایع‌ترین قرص‌هایی که به فروش می‌رسد، قرص‌هایی است که نامشان به «تک» ختم می‌شود. این قرص سفیدرنگ از همه داروهای دیگر خواهان بیشتری دارد. مانند تمام داروهای دیگر، متخلفان این دارو را هم با پیک به در خانه می‌رسانند. با توجه به این‌که قرص تولید کدام کشور است، قیمت‌ها هم فرق می‌کند. یک ورق قرص ساخت کشور آمریکا، دو میلیون و ۸۰۰ هزار تومان است، اگر همین قرص در آلمان تولید شود، حدود ۷۵۰ هزار تومان به فروش می‌رسد و قرص روسی هم که هیچ بازاریابی آن را پیشنهاد نمی‌کند ۷۰۰ هزار تومان به فروش می‌رسد. میزان مصرف هم متنوع است. اگر خانمی تا ۱۰ هفته باردار باشد، باید یک ورق قرص ۱۰ تایی استفاده کند و بالای ۱۰ هفته بارداری هم باید دو ورق قرص مصرف شود. شرایط خرید و فروش همین دارو در سایت‌های مختلف متفاوت است. سایتی که به قول بازاریاب آن، یک گروه پزشک و ماما پشت آن هستند. هزینه یک ورق قرص در این شرکت حدود ۷۰۰ هزار تومان است. بازاریاب تاکید می‌کند همین قرص که ساخت آمریکاست، در کوچه‌پس‌کوچه‌های ناصرخسرو حدود یک میلیون تا دو میلیون تومان به فروش می‌رسد؛ دارویی که از نظر او خرید و فروش غیرقانونی است.

به گفته او زنی که تا ۲۱ هفته باردار است، با یک ورق قرص می‌تواند جنین‌اش را در همان روز سقط کند. دل‌درد، تب، لرز، اسهال، استفراغ و خونریزی از عوارض این داروست. هرچند از نظر بازاریاب این شرکت هیچ عارضه‌ای جز خونریزی دفع جنین، شامل حال مادری که قصد سقط فرزندش را دارد، نمی‌شود.

قرصی که شرایط استفاده خاصی دارد و باید با تجویز پزشک هم انجام شود، به کمک این بازاریاب، با یک دستور ساده مورد استفاده قرار می‌گیرد.

قتل با بیمه

با تمام بندهای قانونی که وجود دارد، با تمام نه گفتن‌های متخصصان زنان و زایمانی که سقط غیرقانونی انجام نمی‌دهند اما هنوز هستند متخصصان و ماماهایی که دست به تیغ و قیچی می‌زنند یا دست به خودکار می‌برند و داروهای سقط را برای بیماران‌شان تجویز می‌کنند. به‌عنوان خانمی که ناخواسته باردار شده، خود را معرفی می‌کنیم. مادری که جنین‌اش ۲۱ هفته است و حالا با کلی دل‌دل کردن تصمیم به سقط گرفته است. متخصص زنان و زایمان داستان ما اما ابتدا از روح و قلب داشتن جنین می‌گوید و تنها راهی که از دست جنین رهایی پیدا کنیم را کورتاژ می‌داند. با اصرار اما دلش به رحم می‌آید و خودش برای رضای خدا! راه حل می‌دهد. متخصص زنان و زایمان اولش اما می‌گوید: نه تو و نه همسرت هیچ‌کدام نباید اسمی از من ببرید. بعد از قول و قرارها، راز رهایی از جنین را افشا می‌کند. با تجویز یک دارو، کیسه آب جنین تجزیه می‌شود. متخصص زنان و زایمان برای تجویز همین دارو حدود چهار میلیون و ۲۰۰ هزار تومان دریافت می‌کند. سقط جنین در مرحله بعد، زمانی که باید به صورت اورژانسی به بیمارستان مراجعه کرد، شروع می‌شود. در بیمارستان به صورت اورژانسی جنین سقط و قتل نفس کامل می‌شود. کسی نمی‌فهمد پزشک متخصص زنان و زایمان دارو تجویز کرده و سقط برای چه بوده است. حتی پزشک متخصص زنان و زایمان تاکید می‌کند هزینه‌های عمل جراحی را بعدا می‌توان از بیمه دریافت کرد. همه چیز قانونی و با کوچک‌ترین نگرانی انجام می‌شود و کسی هم نمی‌فهمد پشت ماجرای این قتل، یک متخصص زنان و زایمان بوده است. با پزشکان دیگری که وارد مذاکره قتل‌نفس می‌شویم، می‌فهمیم پزشکان دیگری هم هستند که کم‌هزینه‌تر کار می‌کنند. مشکل با یک ورق قرص و دو آمپول حل می‌شود. همه اینها حدود سه میلیون تومان هزینه دارد. قسمت جذاب ماجرا اما خدمات در خانه است. یک پرستار برای تزریق آمپول‌ها به خانه مراجعه می‌کند و برای این کار هم حدود ۵۰۰ هزار تومان می‌گیرد. سقط در خانه با پاره شدن کیسه آب و بعد مراجعه به بیمارستان بدون هیچ سر و صدایی انجام می‌شود و بعد به پایان می‌رسد.

شکایت‌های انگشت‌شمار

درست است که متخصصان زنان و زایمان و ماماها عمل سقط را با رضایت قلبی پدر و مادر جنین انجام می‌دهند؛ اما موضوع اینجاست که جنبه ظاهری جرم، شامل سقط جنین هم می‌شود. پس رضایت داشتن خانواده‌ها تنها دلیلی بر سقط نمی‌شود. به قول علی فتاحی، معاون انتظامی سازمان نظام پزشکی سقط جنین هم از نظر کیفری و هم از نظر مدنی خلاف قانون است. او به ما می‌گوید: «اگر حتی شاکی در پرونده سقط جنین وجود نداشته باشد، نظام پزشکی یا دادستانی خود می‌تواند اقدام به طرح شکایت کند.» فتاحی توضیح می‌دهد نظارت و بررسی درباره پزشکانی که به سقط جنین اقدام می‌کنند، به عهده دانشگاه‌ها و وزارت بهداشت است و عموما نظام پزشکی با متخصصانی که اقدام به سقط می‌کنند، برخورد مستقیم ندارد. سالی نیست که آمار شکایت از متخصصان زنان و زایمان بالا نباشد. درواقع متخصصان زنان و زایمان هر سال پرچمداران شکایت در جامعه پزشکی هستند. معاون انتظامی سازمان نظام پزشکی، آمار شکایت از متخصصان زنان و زایمان برای مورد خاص سقط جنین را انگشت‌شمار می‌داند. او می‌گوید خانواده‌ها در صورتی به شکایت از یک متخصص تمایل پیدا می‌کنند که مشکلی برای مادر جنین پیش آید یا خانواده‌ای راضی به سقط نبوده است. اینها همه در حالی است که متخصصان زنان و زایمان در کل تمایلی به افشای نام خود ندارند و به صورت زیرزمینی اقدام به سقط جنین غیرقانونی می‌کنند.

تبلیغات آسان داروی تقلبی

براساس اصل ۱۲۳ قانون اساسی کشورمان، تبلیغ دارو و محصولات آسیب‌رسان به سلامت جامعه در رسانه‌های جمعی و فضای مجازی غیرقانونی و ممنوع است. اینها همه در حالی است که قرص‌های سقط جنین به‌راحتی در فضای مجازی تبلیغ می‌شود. شرکت‌هایی که قرص سقط جنین غیرقانونی وارد می‌کنند، سایت دارند و به‌راحتی هم برای مشتری‌های‌شان دارو تجویز می‌کنند و طریقه مصرف را می‌گویند. سوال اما اینجاست که چرا جلوی تبلیغات داروی سقط جنین گرفته نمی‌شود؟ سازمان غذا و دارو، متولی تامین و توزیع دارو در کشور است. علی رزازان، سرپرست گروه پیشگیری و مقابله با قاچاق فرآورده‌های سازمان غذا و دارو در فضای مجازی به ما می‌گوید: «بازرسان سازمان غذا و دارو، به طور تخصصی بر تبلیغ دارو در فضای مجازی نظارت دارند و فضای مجازی را رصد می‌کنند.» البته شهروندان هم تبلیغات سوء را به اطلاع بخش بازرسی می‌رسانند و نیز، پلیس فتا هم تبلیغات دارویی که در فضای مجازی وجود دارد را رصد می‌کند و نتایج رصد را به بخش بازرسی سازمان می‌رسانند. رزازان می‌گوید که سازمان غذا و دارو، برای تبلیغ هیچ دارویی در فضای مجازی به هیچ شرکت و داروخانه‌ای مجوز نمی‌دهد. شاید به خاطر همین است که به گفته سرپرست گروه پیشگیری و مقابله با قاچاق فرآورده‌های سازمان غذا و دارو، ماهانه شکایت‌های زیادی به دفتر بازرسی سازمان غذا و دارو می‌رسد. شکایت‌هایی که در انتهای راه‌شان به قوه قضاییه، برخورد با آنها و جریمه متخلفان است.

شرایط تامین، عرضه و فروش داروهای سقط جنین خاص است. به گفته رزازان، داروخانه‌های خاصی اجازه فروش داروهای سقط جنین را دارند؛ داروخانه‌های بیمارستانی می‌توانند، داروهای سقط جنین را با تجویز پزشك متخصص و با شرایط قانونی، شرعی و البته حقوقی خاص عرضه کنند، بنابراین، به گفته او داروهای سقط جنینی که در شبکه‌های مجازی به فروش می‌رسند، تقلبی و قاچاق هستند و از نظر سازمان غذا و دارو غیرقابل مصرف‌اند. رزازان می‌گوید که گزارش‌هایی به خاطر عوارض مصرف داروهای تقلبی سقط جنین که از فضای مجازی خریداری شده، به دست‌شان رسیده است. سوال اما این است که با وجود نظارت‌های دقیق و چندجانبه و مسیر دقیقی که برای تامین و عرضه داروهای سقط جنین وجود دارد، چطور پدر و مادرها در فضای مجازی می‌توانند به دارو دست پیدا کنند؟ رزازان معتقد است که تا زمانی که موضوع فرهنگسازی درباره خرید دارو از طریق فضای مجازی حل نشود، نمی‌توان جلوی این قانون‌شکنی را گرفت. او می‌گوید که فضای مجازی بستر نامناسبی برای خرید و ارائه دارو ایجاد کرده است که سلامت جامعه را به خطر می‌اندازد.

متخصص زنان و زایمان برای تجویز داروی سقط جنین حدود ۴ میلیون و ۲۰۰ هزار تومان دریافت می‌کند

طرح مان در حد آرزوست

حالا دیگر جزو برنامه‌های هر دوره نمایندگان مجلس شده است، این که طرح «جمعیت و تعالی خانواده» را مطرح کنند تا شاید این طرح به مرحله قانونی و بعد اجرا برسد. در این طرح که در دوره یازدهم مجلس شورای اسلامی هم مطرح شد و به امضای ۵۰ نماینده مجلس رسیده، ماده قانونی وجود دارد که سقط جنین را نشانه رفته‌است. در ماده ۳۲ این طرح، تمام وظایف مثبت بارداری برعهده وزارت بهداشت و درمان است، اما در تبصره یک آن از وزارت بهداشت خواسته شده تا برنامه کاملی برای کاهش سقط جنین بریزد و سامانه‌ای هم برای برخورد با متخلفان درنظر گرفته شود. حسینعلی شهریاری، رئیس کمیسیون بهداشت و درمان مجلس و یکی از امضاکنندگان این طرح، اما معتقد است این طرح، جزو آرزوهایی است که امیدوار است، قانون بشود. هرچند که شهریاری به ما می‌گوید: «بسیاری از قوانین در کشور، به مرحله اجرایی نمی‌رسد.» از نظر او، تا زمانی که نظارتی برای اجرایی شدن قوانین وجود نداشته باشد، نمی‌توان امیدوار به اجرایی شدن قانونی که وضع می‌شود، باشیم.